

ВЛАДИМИР ШЧЕРБАКОВ

БАРИЕРАТА

Превод от руски: А. Грозданова, 1978

chitanka.info

Когато крайбрежните камъчета зазвъняха под краката му, Волд спря и закри очи с длан: отсрещният бряг се скри някъде между средния и безименния му пръст и блестящи тъмни петна заподскачаха над водата. Пълна илюзия на безбрежност. Тук-там пясъкът бе отнесен и оголената пластмаса стърчеше на бели кръпки. Волд хвърли няколко камъка далеч от брега — да изплаши сънливите рибки, които съвсем бяха изгубили представа за времето. Водата глухо избълбука, на повърхността се вдигнаха въздушни мехури, а камъните удариха в дъното. Концентричните кръгове се понесоха към брега и отразявайки се, се срещнаха в центъра.

С малко повече фантазия този тридесетметров аквариум все пак би могъл да се приеме за езеро. Но и дума не можеше да става за въдица. Волд извади от джоба си малка мрежа и като натроши хляб, я хвърли във водата. Когато на хванатите рибки стана тясно в буркана, той ги пусна до самия бряг и те дълго шаваха, мърдайки лениво опашки. Волд пресметна, че от деня в който е тук, всяка рибка е била уловена в мрежата му средно не по-малко от три пъти (ако се приемеше, че рибките са около хиляда). От това следваше, че в един прекрасен ден ловът щеше да загуби и последните остатъци от спортния интерес и за двете участващи в него страни.

Неочаквано му се прииска да събуди професора или Копнин. Да влезе тихо в стаята, да дръпне одеалото и плисне студена вода, а когато Копнин в съня си започне да се сърди и да дърпа одеалото към себе си, да изкрещи някаква глупост, например, че е проспал сто милиона релативистични денонощия и че трябва да става, защото те вече са на Земята.

Постепенно таванът стана син и засия като небе, розови облачета хвърлиха долу сенки. В клоните запърхаха пъстри пеперуди. Зажужаха пчели, тишината се разтвори в шумоленето на рядката трева и в меките акорди на утринната музика. Трябваше да си тръгва. Скоро всички ще станат — и Копнин, и професорът... и Ана.

Волд дръпна тънката връв. Не, беше се закачила. Тръгна за мрежата — нагази до глезените в прохладната вода, после до колене и спря на неравния пясък, сякаш се беше замислил за нещо, а рибките удряха с опашки по краката му.

Тъкмо приседна на един камък и започна да ги хвърля във водата една по една, и почувствува, че някой се допря до рамото му. Погледна нагоре — Ана. Разбира се, тя бе видяла всичко... и костюма — не му върви! — целият в мокри рибени люспи. На брега се мятаха още няколко риби. Волд бързо ги хвърли във водата и се изправи, обръщайки се към Ана.

— Преди десет години по същия начин ловях уклейки в парка. Бяхме избягали с приятеля ми от училище. Държах се за едно клонче, подхлъзнах се и цопнах във водата. Дълго бродихме из парка, за да изсъхнат дрехите ми — не можех да си отида в къщи мокър.

— Разбира се — каза сериозно Ана. — Но тук никой вече няма да ви се кара, че сте похабили костюма си. За десет години всичко се е изменило.

Волд разбра, че Ана едва се сдържа да не се разсмее — лицето ѝ беше страшно сериозно.

— Волд, винаги ли се събуждате преди всички?

— Не, но днес наистина станах рано. А вие все по едно време ли ставате? Винаги? Аз пък не мога. Защо? Как да ви обясня... Може би много бързо свикнах с всичко. Звездите в илюминатора ми изглеждат като бели петънца върху черна хартия. Сякаш са застинали на едно място. И корабът също. Трудно мога да си представя, че се носим с такава скорост... Всичко е толкова обикновено, прекалено обикновено. Облаците, вятърът, тревата, езерото. Съвсем като у дома. И всичко е така неизменно, разбирате ли? Понякога ми се иска да изляза от обичайните релси. Спомняте ли си, тези дни се приближихме до границата на разрешените скорости и усетихме леко тръскане и люлеене? Стана ясно все пак, че сме на истински кораб и край нас се намира пространството, а не пъстри детски кубчета. И после отново настъпи мъртва тишина. Чувам я, когато вечер чета в стаята си... Не ви ли се струва, че конструкторите са прекалили? Да направят кораб, който да няма никаква прилика с кораб? Разбирам, делнична обстановка, психология... Но понякога ти се иска да чуеш рева на двигателите, да усетиш пулса на автоматите или да видиш струята енергия, която рефлекторите издишват в пустотата. Именно това не са съобразили. Всичко е изолирано, компенсирано, шумовете се наслагват в противофази, излъчванията се филтрират и също се унищожават. Нито един работен звук. Нито намек дори. А нас са ни учили да

работим в реална обстановка. Къде е тя обаче? Абсолютна фикция. Не кораб, а райска градина. Страшна скука. Нима не съм прав?

— Не зная. Не забравяйте: предстои ни много дълъг път. Дори в музиката след адажиото може да следва алегро или скерцо.

— Да, така е. Липсва ни скерцо. Знаете ли, Ана, исках да кажа... всъщност да попитам...

— Да вървим. Вижте колко е хубаво времето днес. Трябва да се преоблечете. И обувките ви са съвсем мокри. Мили Волд, та така може и да настинете. Искахте да ме попитате, както винаги, ще бъда ли довечера на семинара на професор Гамов? Не се лъжа, нали?

МАЛКИЯТ ЕКСПЕРИМЕНТ НА ПРОФЕСОР ГАМОВ

С отсечена, съвсем не старческа походка професор Гамов мина напред и обхвана с поглед стаята — стъклата на очилата му блеснаха. Разговорът секна. Волд все поглеждаше към вратата: Ана се бавеше. Някой седна на стола до него, той поиска вежливо да каже, че мястото е заето, обърна глава — та това бе Ана! „Как не ви видях?“ Ана сложи пръст на устните си: „Тихо, че ей сега професорът ще ни покани да говорим вместо него.“

Гамов отговаряше на някакъв въпрос.

— Представете си — казваше той — че сме направили точно копие... например на будилник, копие, една десета от естествената му големина. Ще работи ли? По принцип да. Значи цялата работа е в мащаба. Именно тук се проявява релативистичният парадокс. Наистина, ако мащабът на намалението не предизвикваше качествени изменения, би ли било необходимо да ограничаваме скоростта на космическите кораби? По принцип не. Скоростта е нараснала — веднага съгласно с теорията на относителността намаляват размерите. Скоростта е близка до светлинната — размерите на кораба с всичко в него и с екипажа стават за известно време микроскопични. Щом скоростта се намали, всичко става нормално. Много просто. Но само до известни граници. Доказано е с точност, че зад бариерата на разрешените скорости трябва да настъпи качествен скок. Ще може ли след него отново да се възстановят изходните параметри? Ще се възстановят ли нормалните размери и пропорции, ако скоростта се намали? Не е лесно да се отговори на този въпрос. Съвсем не е просто... Ние минаваме в ново устойчиво състояние. В

микросъстояние. Ако това се случи с космически кораб, той не би бил забелязан и с най-силния микроскоп.

Понякога ме питат що за състояние е това и как ние заедно с атомите, от които сме съставени, и с електроните, които се движат по техните орбити, можем да станем част например от този електрон? Работата стои точно така. В микросистемата за нас електронът става нова галактика — толкова е огромен мащабът на преобразуванията. Питат ме, а няма ли противоречие? Разбира се, че няма. Автомобилът-играчка се отличава от истинския не само по своите размери. Така е и в нашия случай. Атомите в този смисъл, в който обикновено ги разбираме, престават да съществуват. Всичко, което ни заобикаля, и ние самите изведнъж се лишаваме от строителните детайли в стария им смисъл на разбиране — тяхното място ще заемат много по-малки тухлички. Те са толкова пъти по-малки от предишните „строителни блокове“, колкото електронът е по-малък от галактиката. Обичайните понятия ще изчезнат или ще се изменят. Но формите ще се запазят. Външните форми няма да се изменят. Всичко остава сякаш на местата си: по тръбите продължава да тече вода, пироните държат здраво, както преди, дъските, стъклото се чупи при удар с камък. Но тръбите вече не са от атоми, във водата няма да намерим обичайните молекули, пироните са пирони само по форма, в стъклото се удря не камък, а негово мизерно копие, при това направено от нещо съвсем неизвестно. Сякаш предметите ще се отразят във вълшебно огледало. Ако ние, хората, можехме да погледнем в това огледало, бихме се видели като някакви лилипути, които се опитват да решат задачата за пращинките и галактиките. Ще се изменят, разбира се, и законите, иначе всичко ще се разсипе на прах. В някои физически уравнения знаците ще се сменят. Където е имало минус, ще се появи плюс. Например при закона на Кулон. Може би едноименните заряди няма да се отблъскват, а напротив, ще се привличат. Или друг пример: центробежната сила... Може да ни се стори, че в някои случаи причина и следствие като че ли ще сменят местата си, но това е много сложен въпрос. Някои най-обикновени експерименти ще изглеждат много странно. Листенцата на електроскопа ще се привличат. Парченцата станиол, наелектризирани с гребен, ще прилепнат едно към друго. Всичко сякаш ще остане на местата си, намалено билиони пъти, а действието и противодействието ще сменят знаците си.

... Гамов разсеяно млъкна. На задния ред някой от нямане какво да прави се опита да опресни знанията си от гимназиалната физика. Тишината бе нарушена от учуден възглас. Волд се надигна. Вдясно от него върху малка масичка блестеше „златце“ от бонбон.

— Какво има? — запита Гамов.

Някой му показа гребен.

— Какво, какво? — запита отново Гамов.

— Опитът с гребена не става.

— Не може да бъде. Прави се така... зареждат се две малки... момент... две малки ивички цигарена хартия. Ето, виждате ли? Докосвам с гребенчето всяка ивичка. Сега те имат еднакви заряди и, както виждате, се отблъскват една от... хм...

Професорът хвърли бегъл поглед към тесните ивички и побледня. Те бяха плътно прилепнали една към друга.

ЖЪЛТИТЕ ЗВЕЗДИ

Волд затвори вратата след себе си. Тъмнината го посрещна с тих шепот, с бълбукане, сякаш във втасало тесто се пукаха мехурчета — по запазените канали за управление на кораба, в химотроните и в усилвателите пробягваха сигнали.

В илюминатора светеха звезди — мъждиви жълти петна, същински малки фенери. Сребристи проблясъци трепкаха на пода, черните сенки в ъглите криеха паяжината на тръбите-каналите.

Волд включи сигнализаторите. „Всичко е на ред, всичко е на ред — тихо пропяха те. — Полетът протича нормално, скоростта е 0,8 с.“ Като си помисли само човек, тези изкуствени живи нишки, тези полимерни вериги, по които сновяха електрони и управляваха кораба, никога няма да могат да разберат, че за хората всичко се е изменило, че жълтите звезди зад прозореца ще се съберат в един единствен атом от някоя детска играчка. За тях всичко е на ред, няма никаква промяна.

Всъщност електроните — това вече не са електрони, а нещо друго... Какво казваше професорът за биотоковете?... Ах, да, биотоковете не са причина, а по-скоро следствие от процесите в организма. И въпреки това... Логиката... Трябва да се измени и самата човешка логика. Странно. Едва ли.

Сега Волд трябва да замени за две минути изключения апарат за курса, този сляп изкуствен мозък.

Колко нищожно — две минути. Но за сто и двадесет секунди той ще успее да даде всичко, което знае, всичко, което е записано като върху лента в малките клетки на мозъка му.

Волд се съсредоточи. Струваше му се, че е спокоен. Време е... Само да запази съзнание, нека двете минути започнат в този миг.

Хиляди гъвкави нишки се притиснаха нежно до главата му, до челото и темето, те се наведоха над него, лежащия на пода, като хоботчета на пеперуди. Извиваха се. Вземаха от него всичко — съзнание, мозък, душа, знания — клетка след клетка, неврон след неврон.

За миг в паметта му изплуваха познати лица. Ана, Гамов. Сякаш говорят нещо, но той знае — сега не бива да ги слуша. И те внезапно изчезнаха, загубиха се сред жълтите петна на звездите. И звездите вече не са звезди, а снежинки във виелица. През снега насреща бягат огнени вихри. Ето ги, до него — само да прекрачи и ще ги стигне с ръка.

... Волд вече не чуваше, как след час по централния коридор затропаха два чифта нозе. Спряха пред вратата. Никой не я отвори и стана тихо, като в изба. Но ако професорът и Копнин бяха влезли вътре, те не биха могли да променят нищо. И Волд не би ги чул и познал. Професорът и Копнин излязоха от стаята си около час и половина по-рано. Тръгнаха по коридора към сектора за управление и по пътя Гамов разви хипотезата, с която още преди беше запознал Волд.

Според думите му, сега корабът имаше по-малка скорост, отколкото в момента на прескачането в микропространството. За да се върнат, бе нужно да използват законите на микрогалактиката. Неумолимият кодекс на физиката ги беше довел тук и ако този кодекс не се измени, трябваше само да се увеличи скоростта над праговата и те щяха да попаднат в третата система на пространството, която беше още по-микроскопична, после в четвъртата и така до безкрайност. Но сега, след преминаването в микросистемата, знакът в уравнението за движението се беше изменил. Уравнението получаваше съвсем друг смисъл: при увеличаване на скоростта на кораба над праговата физическите закони на микросвета осигуряваха прехода в старата координатна система. С други думи, за да се върнат в своята галактика, достатъчно бе да се увеличи скоростта.

— Но преди да стане това — говореше професорът, хванал Копнин под ръка, — преди да се върнем там, откъдето дойдохме, ще мине доста време. Защо ли? Ние трябва да се върнем в нашия свят — ако успеем да направим това — в същия миг, когато сме изчезнали, когато корабът е преминал в микрогалактиката. Но за това, колкото и да е странно, времето трябва да тръгне в обратна посока, иначе няма да успеем да се върнем в същия момент. Нещо като кинолента, пусната от другия ѝ край. Но този странен филм ще бъде добро предзнаменование, той ще означава, че се връщаме. Искате ли ви се да се върнете?

— Не виждам никаква разлика, всичко е както преди.

— Не се шегувайте. Не се шегувайте така... ние самите сме се изменили, затова е мъчно да се забележат разликите. Най-интересното е, че в паметта ни няма да остане и най-малката следа от това приключение, щом то някога свърши. Никой няма да запази за него и най-малкия спомен — нали времето ще тръгне назад, по-точно не времето, а процесите. Ние ще забравим. От паметта ни ще се изтрие всичко, като от магнитна лента... Имам чувството, че съм много уморен, сякаш върху мен се е струпала цяла планина от време. Вие не чувствувате ли нищо?

— Да, нещо се случи, аз едва... отварям уста. Ето вратата, кой знае защо ми се струва, че Волд е там. Но аз не мога... да вдигна... ръка.

Когато Копнин произнесе последните думи пред затворената врата, Волд тъкмо започна да осъществява плана, който произтичаше от хипотезата на Гамов. В този момент той се включи в системата за управление.

ЕПИЛОГ

Ана — това е тя, пред него. Очите ѝ се усмихват — не устните, не лицето, а очите. Волд крие мократа мрежа в джоба си. Малки сутрешни вълни бягат по езерото. „Странно чувство — мисли си Волд — сякаш това вече се е случвало някога с мен. Отдавна, отдавна.“ Волд даже сложи ръка на челото си — нещо съвсем познато има в израза на лицето на Ана. Толкова познато, че той май може да прочете на това лице всичко, което Ана ще му каже ей сега...

Но той няма да си спомни нищо. Жълтите звезди са се изтрили от паметта му. Ако някой сега му разкаже цялата истина, Волд няма да повярва. Като на кинолента, пусната от обратния край, кадър след кадър премина всичко в обратен ред, започвайки от момента, когато Копнин и професорът спряха пред затворената врата. И кадър след кадър, подчинявайки се на законите на физиката, изчезнаха всички спомени за страната на жълтите звезди. Това беше цената за завръщането.

Те се върнаха в своя свят, в нашия свят, в същото утро, в което изчезнаха и се разтвориха в някакъв загубен в галактиката електрон. Възможността за преминаването в микрогалактиката вследствие на рязко покачване на скоростта поради местно изкривяване на пространството отново стана за тях вероятностен математически символ, нищо повече.

Времето се върна в началото си. Ана запита:

— Винаги ли ставате най-рано от всички, Волд?

— Не, но днес наистина станах рано. Понякога ми се иска да изляза от обичайните релси... Помислете си само: да направят кораб, който да не прилича на кораб... И защо нищо не се случва с нас? Веднъж Копнин казваше, че в Космоса можеш да умреш от скука, на Земята е много по-интересно.

Публикувано в списание „Наука и техника за младежта“, брой
7/1978 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.